

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA
KATEDRA SOCIOLOGIE, ANDRAGOGIKY A KULTURNÍ
ANTROPOLOGIE

Vzdělávání odsouzených ve výkonu trestu

Bakalářská diplomová práce

Obor studia: Andragogika - Sociologie

Autor: Miroslava Kotačková

Vedoucí práce: Mgr. Pavel VESELSKÝ, Ph.D.

Olomouc 2022

Prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou prací na téma Vzdělávání odsouzených ve výkonu trestu vypracoval(a) samostatně a uvedl(a) v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použil(a).

V Olomouci dne.

Podpis

Děkuji Mgr. Pavlu Veselskému, Ph.D. za cenné připomínky a rady při psaní bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat Mgr. Petru Brackovi, za poskytnutí informací o věznici a pomoci s distribucí dotazníků. V neposlední řadě bych chtěla poděkovat celé své rodině za podporu a trpělivost.

Anotace

Jméno a příjmení:	<i>Miroslava Kotačková</i>
Katedra:	Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie
Obor studia:	<i>Andragogika – Sociologie</i>
Obor obhajoby práce:	<i>Andragogika</i>
Vedoucí práce:	<i>Mgr. Pavel VESELSKÝ, Ph.D.</i>
Rok obhajoby:	2022

Název práce:	Vzdělávání odsouzených ve výkonu trestu
Anotace práce:	Bakalářská práce se zabývá vzděláváním odsouzených ve výkonu trestu. Cílem práce je zjistit, co vede odsouzené během výkonu trestu ke vzdělávání a jaké mají možnosti doplnění si vzdělání. V teoretické části jsou vymezeny základní pojmy, jako je trest, formální a neformální vzdělávání. Empirická část práce je založena na kvantitativním výzkumu. Výzkum proběhl formou dotazníkového šetření ve Školském vzdělávacím středisku Věznice Kuřim. Výzkumem bylo zjištěno, že nejčastějším důvodem vzdělávání je osobní rozvoj a řádné plnění programu zacházení.
Klíčová slova:	Formální vzdělávání, neformální vzdělávání, odsouzený, věznice
Title of Thesis:	Education of prisoners in confinement
Annotation:	The bachelor thesis deals with the education of convicts in prison. The aim of the thesis is to find out what leads the convicts to education during their imprisonment and what opportunities they have to complete their education. In the theoretical part, basic concepts such as punishment, formal and informal education are defined. The empirical part of the thesis is based on quantitative research. The research was carried out in the form of a questionnaire survey in the educational centre of Kuřim prison. The research revealed that the most

	common reason for education is personal development and proper implementation of the treatment programme.
Keywords:	Formal education, non-formal education, convict, prison
Názvy příloh vázaných v práci:	
Počet literatury a zdrojů:	27
Rozsah práce:	55 s. (69 056 znaků s mezerami)

Obsah

Anotace.....	4
Úvod	7
1. Trest.....	9
1.1 Výkon trestu	10
1.2 Typy věznic.....	12
2. Vězeňská služba České republiky	14
3. Edukace ve výkonu trestu	17
3.1 Formální vzdělávání.....	17
3.2 Neformální vzdělávání.....	21
3.3 Rekvalifikace.....	24
4. Věznice Kuřim	25
5. Empirická část	32
5.1 Cíl práce a výzkumné otázky	32
5.2 Popis výzkumného nástroje	33
5.3 Předvýzkum.....	33
5.4 Popis výzkumného vzorku a šetření.....	34
5.5 Etika výzkumu	34
5.6 Hypotézy	35
5.7 Dotazník	36
5.8 Výsledky výzkumu.....	40
5.9 Vyhodnocení hypotéz	51
Závěr	52
Seznam literatury	53

Úvod

Tématem bakalářské práce je vzdělávání odsouzených ve výkonu trestu. Toto téma jsem si vybrala, protože mě osobně zajímá a vždy bylo mé vysněné povolání pracovat jako vychovatelka ve vězení. Lidé nemají ponětí, co se děje za zdmi věznice a jak to ve výkonu trestu probíhá. Společnost mnohdy neví, jaké možnosti vzdělávání odsouzení ve věznici vůbec mají, proto bych to ráda přiblížila v mé práci. I přesto, že o tomto tématu je napsáno mnoho prací, jsem si jista, že v mé práci se objeví nové a zajímavé informace. Hlavním cílem práce je zjistit, co vede odsouzené během výkonu trestu ke vzdělávání a jaké mají možnosti doplnění si vzdělání.

Nejprve se práce měla vztahovat k jiné věznici. Bohužel mi ale na poslední chvíli odmítli distribuovat dotazník do jejich věznice. Nakonec jsem ale kontaktovala Věznici Kuřim. Spolupráce s Věznicí Kuřim byla bezproblémová. Vedení mi vždy vycházelo vstříc a poskytlo veškeré informace. Bohužel v krátkém časovém úseku nebylo možné dotazníky distribuovat do celé věznice. Přesto mi bylo nabídnuto dotazníky poslat do Školského vzdělávacího střediska.

Má práce je rozdělena na teoretickou část, která pomocí odborných publikací a internetových zdrojů přiblíží vzdělávání ve věznicích. Dále popíše rozdíly mezi formálním vzděláváním, neformálním vzděláváním a rekvalifikační kurzy. Dalším tématem je trest, typy věznic a vězeňská služba. Poslední kapitola teoretické části přibližuje popis mnou vybrané Věznice Kuřim. Praktická část práce odpoví na otázku „Co vede odsouzené ve výkonu trestu ke vzdělávání“? Pro zodpovězení otázky bude použit kvantitativní výzkum v podobě dotazníkového šetření ve Školském vzdělávacím středisku Věznice Kuřim. V úvodu empirické části věnuji kapitolu metodologii výzkumu, kde

postupně přecházím k interpretaci získaných výsledků. Dotazníkové šetření v sobě zahrnuje formální i neformální vzdělávání. A na konci práce dojde k interpretaci výsledků zobrazených pomocí grafů a tabulek a vyvrácení či potvrzení hypotéz.

1. Trest

Lidstvo používá různé formy trestání po celou dobu své existence. V průběhu se postupně měnil přístup k trestání a různá filozofická východiska účelu trestu. V ranné historii to byla pomsta oběti a její rodiny na pachateli. Ve středověku to byly stigmatizující tresty.

Trest se objevuje v celé historii. S trestem se setkáváme v každodenním životě každého z nás. Trest vznikl mnohem dříve, než lidé vůbec věděli, co to trest znamená a než ho lidé dokázali vůbec pojmenovat. Trest je reakcí společnosti na nepříznivé podmínky chování. Je to samovolná přirozená reakce, která je vyvolaná na obranu proti nepřiměřenému chování. Trest by měl nastat neprodleně po spáchání činu. Trest by měl být přiměřený přestupku (Sochůrek, 2007). Starozákonní právní věta hovoří: Oko za oko, zub za zub. Z toho lze soudit, že z historického hlediska je trest odvěta za uskutečněný zločin. Dnes trest spíše využíváme k nápravě. (Mezník & Kalvodová & Kuchta, 1995).

Na trest je pohlíženo z mnoha úhlů. Pedagogika, kriminologie a běžný život využívají funkce trestu k jiným účelům. V pedagogickém odvětví trest působí na žáky jako negativní motivátor (Průcha & Walterová & Mareš, 2013). V kriminologii slouží trest jako donucovací prostředek k tomu, aby stát prosperoval ve všech svých oblastech (Svatoš, 2010). V běžném životě se trest používá jako výchovný prostředek (Popelka, 2011).

Penologie se vyvinula v závislosti na trestním právu. Ovšem penologie připouští trest i z jiného úhlu pohledu než trestní právo. Hlavním cílem penologie je účinek trestu na jedince. Dále penologii zajímá, jak s odsouzeným zachází a jak s ním pracují na předcházení jeho recidivního chování (Černíková, 1997). Z těchto důvodů penologie spolupracuje a navazuje na další vědní obory jako jsou pedagogika, speciální pedagogika, penitenciární

pedagogika, psychologie, penitenciární psychologie, sociální práce, sociologie a mnoha dalšími (Sochůrek, 2007). Penologie je součástí právní vědy. Její hlavní funkcí je zabývat se trestem, možnostmi trestu a ověřování jejich platnosti (Mařádek, 2005). Pojetí penologie nevnímají všichni autoři stejně a liší se svými přístupy k významu tohoto pojmu. Mnoho autorů přiřazuje penologie k vědnímu oboru kriminologie. Jiní publicisté zařazují penologii ke speciální pedagogice. Někteří autoři penologii berou jako vědní obor sám o sobě (Raszková & Hoferková, 2013).

Penitenciární pochází z latinského slova *paenitentia* neboli lítost. Penitenciární proces je postup, který napomáhá vést jedince k pozitivním změnám jeho chování a jeho celkové nápravě (Černíková, 1997). Penitenciární pedagogika je jednou z pedagogických disciplín. Penitenciární pedagogika má jasně dané teorie, o které se může opřít. Vzhledem k tomu, že hlavním cílem tohoto penitenciárního procesu je změna chování k lepšímu, je tedy jasné, že se objevuje spolu s různými vědními obory. Těmito obory jsou myšleny především ty, v nichž se hovoří o chování jedinců, výchovných prostředcích a společnosti. Celkově tedy můžeme všechna tato odvětví zahrnout pod název penitenciární péče. Penitenciární péčí se rozumí speciální péče věnovaná osobám, které jsou odsouzeny k výkonu trestu. Tato péče se specializuje na výchovné působení odsouzené osoby (Vantuch, 1982).

1.1 Výkon trestu

„Účelem výkonu trestu odnětí svobody (dále jen „trest“) je prostředky stanovenými tímto zákonem působit na odsouzené tak, aby snižovali nebezpečí recidivy svého kriminálního chování a vedli po propuštění soběstačný život v souladu se zákonem, chránit společnost před pachateli trestných činů a zabránit jim v dalším páchání trestné činnosti“ (Zákon č. 169/1999 Sb., § 1). Výkon trestu odnětí svobody upravuje zákon 169/1999 Sb.,

o výkonu trestu odnětí svobody a o změně souvisejících zákonů. Tento zákon upravuje výkon trestu ve věznicích a zvláštních odděleních vazebních věznic.

Hlavní funkcí výkonu trestu odnětí svobody je zejména vliv na vězně, tím je myšleno výchovné působení. Výchovné působení na odsouzeného, by mělo dosáhnout kladného efektu nejen u odsouzeného, ale i na celé společnosti. Jestli je pozitivní efekt opravdu pozitivní, je kvůli veliké míře recidivity spekulativní. Ale jak se hovoří, pokud by tento pozitivní dopad měl alespoň na jednoho odsouzeného, pak snaha stojí za to. Snahou se myslí práce kvalifikovaných pracovníků ve vězeňské službě, kteří se snaží pomoci odsouzeným ve způsobu jejich myšlení.

Rozlišujeme dva pojmy, a to výkon trestu odnětí svobody a výkon vazby. Výkon vazby předchází výkonu trestu odnětí svobody. Hlavním rozdílem je, že výkon vazby není charakterizován jako trest. Vyplývá to i z faktu, že při výkonu vazby se dá uplatnit presumpce neviny (Černíková, 1997). Je to pouze jakési bezpečnostní opatření v průběhu vyšetřování trestného činu. Aby byl jedinec udělen do výkonu vazby, musí k tomu být pádné důvody. Důvody mohou být např. ovlivňování svědků – vazba koluzní, nebezpečí útěku – vazba útěková nebo předpoklad k páčání další trestné činnosti – vazba předstižná (Bajcura, 1999). Autor Hála (2005) uvádí, že pokud je odsouzený ve výkonu vazby, je držen a nemůže tak docházet k dalším trestným činům, které by vedly k maření trestního stíhání. Výkon vazby není chápán jako trest. O trest se jedná v případě odnětí svobody.

Výkon trestu odnětí svobody a odsouzení je nejpřísnější sankcí. Jedinec tedy musí nastoupit do výkonu trestu odnětí svobody, pokud má oprávněné pravomocné a vykonavatelné rozhodnutí soudu a nařízení výkonu trestu odnětí svobody (Černíková, 1998). Trest odnětí svobody je postih za porušení pravidel a zákonů. Trest odnětí svobody je zásadním momentem pro člověka, který je trestán, obzvláště pro ty, kteří nastupují na trest poprvé. Odnětí

svobody slouží k záštitě obyvatel před trestanci. Odsouzeným by trest odnětí svobody měl sloužit jako prevence před kriminálním jednáním (Fischer, 2006). Podle Fischera (2006) by se mělo jednat s trestanci lidsky.

1.2 Typy věznic

V České republice se nachází deset vazebních věznic a dvacet pět věznic. Zřizovatelem všech věznic je ministerstvo spravedlnosti a správcem Vězeňská služba České republiky. V minulosti existovaly čtyři základní typy věznic, a to dohled, dozor, ostraha a zvýšená ostraha. Ovšem 1. 10. 2017 proběhla změna zákona č. 58/2017 Sb. Věznice nyní mají pouze dva typy věznic a těmi jsou ostraha a zvýšená ostraha. Tato redukce typu věznic zvýšila počet odsouzených zařazených v typu věznice s ostrahou. Ve věznici s ostrahou je vytvořen systém tří oddělení podle stupně zabezpečení: oddělení s nízkým, středním a vysokým stupněm zabezpečení.

„Systém stupně zabezpečení se určuje na základě vyhodnocení míry vnějších a vnitřních rizik. Vnější riziko vyjadřuje míru nebezpečnosti odsouzeného pro společnost, zejména s ohledem na trestnou minulost, za kterou mu byl uložen trest, délku trestu a formu zavinění a s přihlédnutím k tomu, zda již byl ve výkonu trestu. Vnitřní riziko vyjadřuje míru rizika ohrožení bezpečnosti během výkonu trestu s ohledem na individuální charakteristiku odsouzeného, v níž se zohledňují zejména povaha jeho trestné činnosti, nevykonaná ochranná opatření, průběh přechozích výkonů trestu a hrozba útěku“ (www.vscr.cz).

Odsouzený, který vykonává trest v přijímacím oddíle, prochází vstupními lékařskými prohlídkami. Tyto prohlídky slouží ke zjištění, zda odsouzený vykazuje větší či menší známky míry vnějších a vnitřních rizik. Vyhodnocení rizik se odehrává prostřednictvím mechanismu pro umístění. Tento proces vyhodnocení je nezbytnou součástí Vězeňského informačního systému. Na základě vyhodnocení vnějších rizik dojde k rozřazení

odsouzeného do určitého základního stupně. V tomto základním stupni hodnotitelé v přijímacím oddíle rozeznávají rizikovost odsouzeného z pohledu míry opakovaného selhání, stupně a povahy narušení odsouzeného, nevykonaných opatření, hrozby útěku a mnoho dalších. Hodnocení odsouzených je důležitým podkladem pro doporučení odborné komise. Komise se skládá z prvního zástupce ředitele věznice, vedoucího oddělení výkonu trestu nebo oddělení výkonu vazby a trestu nebo s ředitelem věznice pověřeného zaměstnance tohoto oddělení, psychologa, pedagoga, sociálního pracovníka, vychovatele a mnoha dalších (www.vscr.cz).

Ředitel věznice rozhoduje o umístění do oddělení s příslušným stupněm zabezpečení. Odsouzený, který byl umístěn do oddělení se středním nebo vysokým stupněm zabezpečení ve věznici s ostrahou, může požádat o umístění na oddělení s nižším stupněm zabezpečení. O rozhodnutí žádosti rozhoduje místně příslušný soud. Stupeň zabezpečení a naplněnost věznic, realizované druhy programu zacházení a další jsou základními kritérii. Na základě těchto kritérií rozhoduje Generální ředitelství ČR o umístění odsouzeného do konkrétní věznice. V nástupním oddílu vybrané věznice dochází k celkové analýze rizik a potřeb odsouzeného. V nástupním oddíle také dochází k celkovému hodnocení statistických dat, ale také kriminogenních potřeb a také kladných stránek odsouzeného. Stupeň zabezpečení v průběhu výkonu trestu může být ovlivněn mnoha faktory. Faktory jsou negativní a pozitivní. K negativním faktorům výkonu trestu řadíme nařízení nového trestu, pokus o útěk, napadení zaměstnance Vězeňské služby České republiky. Pozitivními faktory jsou naopak plnění programu zacházení, vzorné chování, snižování následku trestné činnosti a další. Tyto faktory mohou ovlivnit pobyt odsouzeného ve vězení. Odsouzený na základě těchto faktorů může podat návrh odborné komise řediteli věznice ke zvýšení nebo snížení stupně zabezpečení (www.vscr.cz).

2. Vězeňská služba České republiky

Na chod věznic a odsouzených dohlíží vězeňská služba České republiky. „Vězeňská služba České republiky byl zřízena zákonem ČNR č. 555 v roce 1992. Navázala na svého předchůdce, Sbor nápravné výchovy. Vězeňská služba spadá do resortu ministerstva spravedlnosti a je přímo řízená generálním ředitelem, který má sídlo v Praze. Vězeňská služba zajišťuje výkon vazby a výkon trestu odnětí svobody a dále i ochranu, pořádek a bezpečí při výkonu a správně soudnictví. Vězeňská služba se vnitřně dělí do tří skupin: na vězeňskou stráž, justiční stráž a správní službu. První dvě jmenované složky mají postavení ozbrojeného sboru. Hlavní úkoly Vězeňské služby jsou následující: vězeňská stráž střeží a předvádí osoby ve výkonu vazby a ve výkonu trestu, střeží objekty Vězeňské služby a v těchto místech zajišťuje pořádek a kázeň. Justiční stráž zajišťuje pořádek a bezpečnost v soudních budovách a v jiných místech činnosti soudu a ministerstva spravedlnosti. Správní služba zabezpečuje organizační, ekonomickou, speciální výchovnou, zdravotní a další odbornou činnost. Na významné části úkolů správní služby se podílejí občanskí pracovníci (civilisté)“ (MAŘÁDEK. V., Výkladový slovník penologie, s. 95).

Vězeňská služba České republiky spravuje a střeží vazební věznic a věznic pro výkon trestu odnětí svobody. Vězeňská služba „je ozbrojeným bezpečnostním sborem, správním úřadem a účetní jednotkou a poskytovatelem zdravotních služeb, zajišťuje výkon vazby, výkon zabezpečení detence a výkon trestu odnětí svobody a v rozsahu stanoveném tímto zákonem ochranu pořádku a bezpečnosti při výkonu soudnictví a správě soudů a při činnosti státních zastupitelství a Ministerstva spravedlnosti....“ (www.vscr.cz).

Vězeňská služba České republiky zajišťuje výkon vazby a výkon trestu odnětí svobody. Jak již bylo uvedeno, tvoří ji tři složky. Nejdůležitější složkou pro bakalářskou práci je správní služba, jelikož práce je zaměřena na vzdělávání odsouzených ve výkonu trestu. Zaměstnanci, kteří přichází do

styku s odsouzenými, vnímají svoji práci jako běžnou. Díky Evropským vězeňským pravidlům se stávají tito pracovníci odborníky na svoji práci (Hála, 2006).

Práce ve vězeňské službě má mnoho různých činností. Například je to činnost od střežení přes eskorty, plnění programů zacházení a zdravotní péči až po logistické zajištění chodu věznice. Správní službu tvoří řada odborníků, jako speciální pedagog, pedagog volného času, lektori-instruktoři, sociální pracovníci, vychovatelé a pedagogové ve školských vzdělávacích střediscích. Pozice vychovatele je chápána jako velmi důležitá pracovní pozice, někteří autoři nahlíží na vychovatele jako na hlavní osobu, která je v každodenním blízkém kontaktu s trestanci (Hála, 2006), (Sochůrek, 2008). Vychovatel působí na odsouzené výchovnou činností. Zaměřuje se na rozvoj osobnosti, socializaci a resocializaci. Zajišťuje prevenci před patologickými jevy (Sochůrek, 2008). Součástí práce vychovatele je s odsouzenými mluvit o problémech a hledat společné řešení. Nedílnou součástí této práce je posudek chování odsouzeného – trest, odměna. Jednou z vlastností vychovatele by měla být dobrá motivační schopnost. Vychovatel je v blízkém kontaktu s vězeňským psychologem. Oba tito pracovníci působí na odsouzeného, aby dokázal přijmout fakt, že je ve vězení a pochopit, proč se v něm nachází, a hlavně přijmout vinu za své činy.

Dalším pracovníkem ve správní službě je pedagog volného času. Náplň práce pedagoga volného času je uskutečňovat aktivity pro jednotlivce nebo pro celé skupiny. Jedná se o aktivity sportovního nebo kulturního typu. Hála (2006) uvádí, že výkon funkce speciálního pedagoga by měl vykonávat pouze člověk s vysokoškolským vzděláním, který se specializuje na tento obor. Hlavním důvodem je, že speciální pedagog se zaměřuje zejména na náročné a složité metodické řízení vychovatelů. Speciální pedagogové vytváří komplexní zprávu pro odsouzeného. Od těchto pedagogů se také očekává

vedení nějakého zájmové kroužku. Hlavním důvodem vedení nějaké aktivity je zejména kontakt s odsouzenými. Když budou vést nějakou činnost, nestanou se z nich jen administrativní pracovníci.

Správní služba je tvořena také sociálním pracovníkem. Sochůrek (2008) uvádí, že nejdůležitějším úkolem sociálních pracovníků je připravit odsouzené na život, který je čeká po vykonání trestu. Sociální pracovník by měl být nápomocný pro hladký přechod mezi výkonem trestu a normálním životem. Hála (2006) ve své knize uvádí o práci sociálního pracovníka mnohem více. Sociální pracovníci pomáhají odsouzeným urovnat vztahy s jejich nejbližšími, naučit odsouzené k pozitivnímu vztahu k celé společnosti a zajímají se celkově o sociální vývoj odsouzeného. Sociální pracovníci mnohokrát spolupracují s probační a mediační službou, s úřady práce, s charitou, obecními úřady a mnoha dalšími institucemi.

3. Edukace ve výkonu trestu

Vzdělávání ve věznicích, stejně jako v andragogice, lze rozdělit na formální a neformální. Formální vzdělávání zajišťuje vězeňská služba. Formální vzdělávání probíhá především ve Školských vzdělávacích střediscích. Střední ani vysoká škola v žádné věznici v České republice stále nebyla zřízena. Ovšem odsouzení mají možnost si střední či vysokoškolské vzdělání dokončit, a to spoluprací mezi vybranými školami, kde mohou odsouzení za určitých podmínek studovat. Neformální vzdělání probíhá formou aktivit, které vede odborný zaměstnanec. Vězni mají mnoho možností si vybrat, v jaké oblasti a jakým způsobem se chtějí edukovat.

3. 1 Formální vzdělávání

Právo na vzdělání je v České republice zaručeno ústavou a zakotveno v článku 33 Listiny základních lidských práv a svobod. V průběhu výkonu trestu jsou odsouzeným podle zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody odebrána, omezena nebo pozastavena určitá práva zaručená Ústavou. Mezi tato práva a svobody ale nepatří právo na vzdělání. Odsouzení si tak mohou doplnit vzdělání nebo zvýšit úroveň vzdělání. Tyto nabyté znalosti a dovednosti potom mohou uplatnit na trhu práce. J. Hála (1996. str. 22) uvádí, že *„při výkonu trestu odnětí svobody /a pokud možno již i ve vazbě/ vytvářet dostatek příležitostí k profesní přípravě, pracovní činnosti a smysluplnému trávení volného času – na tomto podkladě zpracovávat a realizovat hodnotné resocializační programy...“* a dále také zmiňuje důležitost *„rozvíjet spolupráci se státními i nestátními institucemi, církvemi a náboženskými společnostmi s cílem přispět k řádnému průběhu výkonu vazby a trestu“*.

Formálním vzděláváním se rozumí vzdělávání, kterým odsouzený získá výuční list, potvrzení či osvědčení. Základní pravidla o vzdělávání odsouzených určuje vyhláška č.345/1999Sb. která obsahuje:

(1) Vzdělávání odsouzených je součástí programů zacházení s odsouzenými. Vzdělávání zajišťují zpravidla odloučená pracoviště středního odborného učiliště, učiliště a odborného učiliště. Ve věznicích, v nichž nejsou zařízena odloučená pracoviště středního odborného učiliště, učiliště a odborného učiliště, zajišťuje vzdělávání odsouzených oddělení výkonu trestu (oddělení výkonu vazby a trestu).

(2) Z dokladů o vzdělávání odsouzených nesmí být patrné, že byly získány ve výkonu trestu. Odsouzení, kteří nedokončí studium v době výkonu trestu, mají právo studium dokončit v příslušné škole (www.zakonyprolidi.cz).

„V roce 2000 předložila Evropská komise pracovní materiál pod názvem Memorandum o celoživotním učení. Tento dokument zdůrazňuje dva základní úkoly celoživotního učení, kterými jsou podpora aktivního občanství, a podpora zaměstnanosti“ (J. Hublar, O. Krejčířová, E. Vymazalová, 2011. str. 36). Tento pracovní materiál vymezuje tři základní typy učení, a to učení formální, učení neformální a učení informální. Pro všechny tyto kategorie je společný cíl. Cílem je efektivní nabídka vzdělávacího procesu cestou, která každému účastníku bude nejlépe vyhovovat.

Vzdělávání se koná ve vzdělávacích institucích. Každá vzdělávací instituce poskytuje určitý stupeň vzdělávání. Ukázkovým příkladem je struktura vzdělávání na úrovni základního, středního, odborného a vysokého školství. Po absolvování každé z úrovní dostane účastník certifikát, který popisuje způsobilost a dokladuje výstup určitého vzdělávacího stupně. Výuční list, maturitní vysvědčení, vysokoškolské diplomy, osvědčení a další patří právě k těmto dokumentům (J. Hublar, O. Krejčířová, E. Vymazalová, 2011. str. 37).

Rozhodnutí k účasti ve formálním vzdělání je vedeno vlastní potřebou. Člověk je součástí neustále se učící společnosti. Tato společnost neustále vyvíjí nátlak na vzdělávání a zdokonalování. Na jedince jsou během života kladeny vysoké nároky v oblasti pracovní, rodinné, veřejné atd. Současná doba se neustálým vývojem a podmínkami pro život mění. Ať slouží vzdělání pro jakýkoli účel, vždy je účast vedena motivem. *„Motivace ke vzdělávání je mechanismus podnětů, které podmiňují lidské jednání. Je to také základní podmínka aktivní účasti ve vzdělávacím procesu. Působí zde v jednotně motivy primární i sekundární. Uvádí se členění motivace na habituální (pohnutky, které se odvozují od dříve získaných postojů a způsobů chování – např. postoj ke studiu vůbec) a aktuální (působí momentální, krátkodobé motivy – strach z uplatnění na trhu práce apod.). Motivaci ve vzdělávání je třeba chápat jako komplex různorodých a vzájemně se podmiňujících faktorů (motivů). Je pozitivně zjištěno, že studijní úspěch zesiluje a stabilizuje výkonnostní studijní motivaci. Neúspěchy nebo přehnané nároky ji snižují a vyvolávají trému“* Palán (2002, s. 125). Podle výzkumu Rabušicové a Rabušice z roku 2008 je nejčastějším motivem ke vzdělávání zlepšení si možnosti pracovního uplatnění. Dalším často objevovaným motivem se stal osobní rozvoj. Třetí nejčastější odpovědí byl požadavek od zaměstnavatele.

Velká část vězňů ukončila svoje vzdělání před koncem devátého ročníku základní školy. Tito odsouzení mají možnost navštěvovat kurzy pro dokončení základního vzdělání. Další možností jsou přípravné kurzy. V těchto kurzech si odsouzení zopakují jejich vědomosti a mohou zvažovat nástup do nabízených výučních oborů. Po ukončení těchto kurzů odsouzení nedostanou žádné osvědčení od Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Vězňům, kteří mají zájem o středoškolské nebo vysokoškolské vzdělání je tato možnost nabídnuta. Jedná se jedince, u kterých se předpokládá dostatečně velká motivace. U těchto jedinců se také přihlíží k délce odnětí svobody. Maturitní vzdělání si odsouzení mohou dokončit ve věznicích Ostrava, Praha

– Ruzyně a Hradec Králové. Vysokoškolské vzdělání pro odsouzené zaštiťuje Ekonomicko-správní fakulta Univerzity Karlovy (Biedermanová & Petras, 2011).

Ve Věznici Kuřim si odpykávají svůj trest muži starší 18 let, proto hovoříme o vzdělávání dospělých. Vzdělávání dospělých vzniklo spojením dvou slov: vzdělávání a dospělý. Vzdělávání je jistý proces, ve kterém každý zúčastněný dotváří svoji osobnost. V tomto procesu dochází k osvojení si dovedností, návyků a kultury. Nezbytnou součástí k dotvoření osobnosti patří proces vstřebávání informací. Pokud jedinec, dosáhl biologické, psychické, ale hlavně sociálně ekonomické vyzrálosti, pak je tento jedinec považován za dospělého (Mühlpachr, 2010).

V pojmu vzdělávání musíme umět rozpoznat účastníky vzdělávací akce, účastníky kurzu, účastníky školení nebo studující neboli vzdělávané a toho, kdo vzdělávané učí neboli vzdělavatele. Vzdělavatel má mnoho podob, kterými jsou učitel, lektor, tutor, školitel, trenér, instruktor a další (Mühlpachr, 2010).

Vzdělávací aktivity se zaměřují hlavně na možnost odsouzených dokončit povinnou školní docházku. Snaží se pomoci nevzdělaným odsouzeným se zlepšením jejich výukových minusů. Věznice umožňuje odsouzeným vyučit se ve vybraných oborech, navštěvovat kurzy pro zvýšení nebo rozšíření kvalifikace. V neposlední řadě umožňuje navštěvovat rekvalifikační kurzy a studovat na střední škole (Fischer, 2006).

Formální vzdělávací aktivity se odehrávají zejména pod vedením Středního odborného učiliště Vězeňské služby České republiky, které Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy České republiky s účinností od 20. červa roku 1996 připsalo na seznam škol České republiky. Zřizovatel školy před rokem 1996 zřizovalo Ministerstvo spravedlnosti. Tím, že je nyní

zřizovatel MŠMT, má škola možnost celostátně poskytovat platná vysvědčení a výuční listy, podobně jako ostatní školy. Střední odborné učiliště vězeňské služby je v Praze 4. Školská vzdělávací střediska, která jsou odloučena, se nachází zde: Věznice Kuřim, Věznice Heřmanice, Věznice Pardubice, Věznice Plzeň, Věznice Rýnovice, Věznice Stráž pod Ralskem, Věznice Světlá nad Sázavou, Věznice Valdice, Věznice Všehrady a Věznice Příbram. Akreditované kurzy pořádají jak Školská vzdělávací střediska, tak i věznice. Díky těmto kurzům může probíhat vzdělávání odsouzených. Kurzy, které věznice nabízí, se pořádají za finanční podpory Evropských fondů (www.vscr.cz).

Závěrečné zkoušky jsou jednotné pro všechna vzdělávací střediska. Zkouška se skládá ze tří částí, a to z ústní části, písemné části a praktické části. Výuční list lze pak uplatnit ve všech zemích Evropské unie. Jak už bylo zmíněno na výučním listě není uvedeno, že ho získal odsouzený ve vězení (www.vscr.cz).

3. 2 Neformální vzdělávání

„ ... v českém kontextu se občas vyskytuje zjednodušující názor, že neformální vzdělávání je synonymem mimoškolní výchovy či zájmového vzdělávání“ (Dočkalová, 2007, str.1). Neformální vzdělávání je typem vzdělávání, které se využívá nejčastěji ve volnočasových aktivitách.

Hlavním cílem neformálního vzdělávání je převýchova odsouzeného a maximální stupeň resocializace. Ke splnění těchto cílů pracují zaměstnanci věznice s odsouzenými. Na pomoc při převýchově pomáhají takzvané socializační programy a terapie. Do tohoto druhu programu můžeme zařadit i setkávání s rodinou, přáteli nebo duchovními církve.

Co dělat ve svém volném čase, je velký problém mnoha odsouzených. To, že odsouzení neví, co dělat ve svém volném čase, je způsobeno nedostatkem dovedností a znalostí. Odsouzení mnohokrát nemají žádnou

motivaci ke změně. Zájmové aktivity usilují zejména o získání motivace. Mnoho odsouzených považuje za velmi oblíbenou zájmovou aktivitu sport (Popelka, 2011).

Zájmové aktivity jsou velmi často zpříjemněním pro odsouzené v jejich každodenní rutině. Jedná se o individuální nebo skupinové zájmové činnosti. Odsouzení mohou tyto aktivity navštěvovat společně s přáteli, se kterými si ve věznici vytvořili bližší kontakt. Tyto zájmové činnosti má na starost specializovaný zaměstnanec věznice. Tyto aktivity se zaměřují především na rozvoj schopností a dovedností odsouzeného. Některé aktivity se zaměřují na vědomostní a sociální gramotnost jedince (Černíková, 2008). Zájmové činnosti odsouzených jsou především sportovního či kulturního rázu. Trestanec si tak může po dobu pobytu ve věznici zlepšovat svoji fyzickou kondici. Zároveň navštěvováním aktivit kulturního rázu rozšiřuje svoje sociální a kulturní vnímání. Těmito aktivitami si jedinec může připomenou svoje oblíbené aktivity, které provozoval mimo vězeňský život.

Každý kurz vede zaměstnanec s odbornými znalostmi. Odsouzení si mohou vybrat ze seznamu zájmových aktivit, které věznice nabízí. Povinností každého odsouzeného, který se přihlásí je pravidelně navštěvovat tato setkání a aktivně se zapojovat do celého průběhu. Cílem těchto kurzů je zapojit odsouzené a vést je cestami smysluplného využití volného času. Těmito aktivitami jsou například sportovní, hudební, výtvarný či modelářský kroužek (www.vscr.cz).

Věznice také nabízí kurzy speciálně výchovných aktivit. V tomto typu aktivit dochází k pedagogické a psychologické individuální nebo skupinové činnosti. Tento program se zaměřuje na sociálně právní poradenství, trénink zvládnání vlastní agresivity a různé terapeutické programy. Speciálně výchovné aktivity probíhají ve všech věznicích a na všech vězeňských odděleních. Kontrolu nad tímto typem aktivit mají specializovaní

zaměstnanci-zejména psychologové, terapeuti a pedagogičtí pracovníci. Tyto specializované programy nejvíce využívají různá specializovaná oddělení. Hlavním cílem těchto aktivit je naučit odsouzené řešit každodenní konflikty nebo je naučit základním sociálním dovednostem (Biedermanová & Petras, 2011). Naučením se zvládat stresové situace a ovládat svoji agresi tak mohou přispět k lepším vztahům s jejich blízkými (rodina, přátelé, kolegové) a také k životu ve věznici.

„Speciálními výchovnými aktivitami programu zacházení se rozumí sociální, speciální pedagogické, psychologické a terapeutické působení vedené zaměstnanci s potřebným odborným vzděláním, zaměřené zejména na

- *Oblast příčin a důsledků páchaní trestné činnosti*
- *Rizika a kriminogenní potřeby*
- *Osobnost odsouzeného nebo*
- *Změnu postojů, myšlení a chování odsouzeného.“*

(www.zakonyprolidi.cz)

K neformálnímu vzdělávání se dají zařadit i speciálně výchovné aktivity. K takovýmto aktivitám patří sociálně psychologický výcvik, arteterapie, psychoterapie, terapeutické aktivity v rámci poradny drogové prevence a mnoho dalších (www.vscr.cz). Výchovné aktivity se uskutečňují ve všech odděleních věznic. Nejvíce se ale využívají na oddělení, kde jsou vězni s duševními poruchami, jako například Poruchy chování, Poruchy osobnosti a chování způsobené užíváním psychotropních látek a další. Hlavním cílem specializovaných programů je naučit odsouzeného, jak se správně chovat v rizikových situacích a jak pracovat na svém lepším já.

3. 3 Rekvalifikace

„Rekvalifikací se rozumí získání nové kvalifikace a rozšíření nebo prohloubení dosavadní kvalifikace, včetně jejího udržování nebo obnovování. Za rekvalifikaci se považuje i získání kvalifikace pro pracovní uplatnění fyzické osoby, která dosud žádnou kvalifikaci nezískala. Při určování obsahu a rozsahu kvalifikace se vychází z dosavadní kvalifikace, zdravotního stavu, schopností a zkušeností fyzické osoby, která má být rekvalifikována formou získání nových teoretických znalostí a praktických dovedností v rámci dalšího profesního vzdělávání“ (www.zakonyprolidi.cz).

Vězeňská služba uzavřela s Úřadem práce České republiky Memorandum o spolupráci při zajišťování rekvalifikace odsouzených během výkonu trestu odnětí svobody. Věznice, které nabízejí možnost rekvalifikace jsou například Věznice Heřmanice, která nabízí rekvalifikační kurz Elektrotechnik, Věznice Znojmo nabízí rekvalifikační kurz s názvem Příprava teplých pokrmů, Věznice Pardubice nabízí rekvalifikační kurzy v oborech: Včelař, Malíř - natěrač, Keramik, Věznice Plzeň – Bory nabízí odsouzeným rekvalifikační kurz v oboru Elektrotechnik a 3D tisk (www.vscr.cz). Mnoho věznic má na výběr z mnoha rekvalifikačních kurzů, a tak si odsouzení mohou vybrat co by je nejvíce zajímalo a bavilo.

4. Věznice Kuřim

Věznice Kuřim leží v katastru města Kuřimi. Přesněji se nachází na okraji průmyslové zóny cca 10 km severně od Brna na jižní Moravě. Počátky věznice můžeme nacházet v roce 1956–1957. Zprvu tato věznice byla pobočkou Vazební věznice Brno. Nynější podoba celého areálu věznice je z roku 1979. Věznice slouží pro výkon trestu odnětí svobody odsouzených mužů starších 18 let. Všichni tito muži mají společné to, že byli soudem zařazeni k výkonu trestu do věznice s ostrahou ve středním a vysokém zabezpečení (www.vscr.cz).

Vysoký stupeň zabezpečení zahrnuje oddělení pro výkon trestu mladých dospělých (to je do 26 let), specializovaná oddělení pro výkon ochranného léčení sexuologického a pro výkon trestu odsouzených s poruchou osobnosti a chování (www.vscr.cz).

Prvopočátky Kuřimské věznice byly spojeny s Vazební věznicí Brno. Vznik věznice Kuřim se datuje k roku 1956. Přesun vězňů z Brna do Kuřimi souvisí s podnikem PREFA. V tomto závodu brněňští vězni pracovali ve stavebním průmyslu. V roce 1957 byla vybudována při firmě PREFA ubytovna pro vězně. Ubytovna sloužila až pro 300 odsouzených. Samostatné vězení bylo vybudováno v roce 1981. V průběhu let se ve věznici zřídilo sexuologické oddělení, které sloužilo pro účely ambulantní tak i ústavní. Postupem času toto oddělení bylo rozděleno do dvou kategorií. Do první kategorie spadají vězni, kteří o své deviaci vědění a chtějí s tím bojovat. Do druhé kategorie se řadí vězni, kteří nemají zájem o spolupráci. Ve Věznici Kuřim probíhala 7 let rekonstrukce obytných částí. Tato přestavba byla zahájena v roce 1997 (Zelinková, 2015).

Kapacita věznice je 498 odsouzených, přičemž je dodržena norma 4m² na jednoho odsouzeného. Ve věznici jsou ubytováni na společných ložnicích. Průměrná kapacita jedné ložnice je 10 lůžek. Ovšem věznice má i ložnice, kde jsou pouze dvě lůžka nebo naopak až 13 lůžek pro odsouzené. Pro odsouzené jsou vyhrazeny dvě hlavní budovy. V těchto prostorách se nachází ubytovací prostory pro vězně. V areálu se nachází vycházkový dvůr. Další budovy v areálu slouží jako zdravotní středisko a prostory pro kázeňské tresty, kde jsou zařízena klasická i krizová oddělení. Součástí areálu Věznice Kuřim je jídelna a kuchyň, sklady a technické zázemí (www.vscr.cz).

Na správný chod věznice dohlíží 260 zaměstnanců, kteří zabezpečují správný chod a dohlíží na dodržování zákonných norem. Z toho je 150 zaměstnanců příslušníky ve služebním poměru a 110 občanských pracovníků. Věznice Kuřim utváří podmínky pro zaměstnávání odsouzených ve středisku hospodářské činnosti, ve svém vlastním provozu a u soukromých firem. Celková zaměstnanost vězňů se pohybuje okolo 50 %. Aby si vězni mohli udržet své pracovní návyky je zde možnost i brigádní práce, která je bez nároku na odměnu, při pomocných pracích pro potřeby věznice a v rukodílných dílnách. *„Odsouzení mají možnost zdokonalovat se formou samostudia v cizích jazycích i v mateřském jazyku. Speciální výchovné aktivity probíhají individuální i skupinovou formou a zajišťují je specialisté z oddělení výkonu trestu. Jde o sociálněpsychologický výcvik, arteterapii, psychoterapii, terapeutické aktivity v rámci poradny drogové prevence“* (www.vscr.cz). Věznice Kuřim spolupracuje s nevládní neziskovou organizací Podané ruce. Pracovníci této organizace poskytují služby v oblasti drogových závislostí. Kuřimská věznice také nabízí volnočasové aktivity např: sportovní, hudební, výtvarný, modelářský kroužek. Tato věznice má také svou knihovnu, kde si vězni mají k dispozici více než tři tisíce titulů.

Specializované oddělení pro sexuální delikventy je jediné v České republice. Vznik tohoto oddělení je datován již v roce 1997 a po léčebné stránce je ve velmi blízkém kontaktu s externími lékaři. Na tomto oddělení jsou zařazeni odsouzení, kterým soud uložil po vykonání trestu odnětí svobody ústavní sexuologickou léčbu nebo léčbu sexuologickou ambulantní během jejich výkonu trestu. Recidivita těchto odsouzených se pohybuje pouze okolo 5 % (www.vscr.cz).

Kuřimská věznice má bezbariérové přístupy téměř do všech prostor. Pracovníci věznice jsou vysíláni do specializovaných kurzů, které slouží k prohloubení jejich znalostí a odborností. Dále také uskutečňují pracovní návštěvy (Německo, Slovensko, Polsko). Ve volném čase se pracovníci mohou účastnit kulturních akcí, poznávacích a turistických zájezdů v České republice i evropských zemích, ale také sportu (www.vscr.cz).

Mezi hlavní priority všech odsouzených je zaměstnávání. Věznice Kuřim má kapacitu 498 vězňů, ovšem ze zdravotních důvodů nelze zaměstnat asi 11 % vězněných osob. Vězni jsou také zapojeni do vzdělávacích a terapeutických programů, což také znemožňuje odsouzeným pracovat. Zaměstnaní odsouzení jsou rozděleni do několika skupin. První skupinu tvoří vnitřní režie věznice. Pod pojmem vnitřní režie věznice pracují vězni jako kuchaři, skladníci, zedníci, elektrikáři nebo instalatéri. Na tomto úseku odsouzení dostávají hodinovou mzdu 45,99 Kč. Druhou skupinu tvoří odsouzení, kteří pracují v rámci střediska hospodářského činnosti Věznice Kuřim. Tito odsouzení vykonávají jednoduché manuální práce, které jsou uskutečňovány v areálu věznice i mimo ni. Hodinová mzda těchto odsouzených je 48,08 Kč. Posledním úsek tvoří odsouzení, kteří pracují u cizích subjektů mimo areál věznice. Jejich hodinová mzda je 49,63 Kč. *„Aktuální zvýšení zaměstnanosti je v podmínkách Věznice Kuřim složité. Výrobní*

prostory ve střežené části věznice jsou kapacitně naplněny a struktura vězeňské populace neumožňuje široký výběr na pracoviště s volným pohybem“ (www.vscr.cz).

Věznice Kuřim spolupracuje s civilními školicími středisky věznice a tím pomáhá odsouzeným jejich cestou rekvalifikace na různé profese. V minulosti měli odsouzení možnost navštěvovat kurzy kuchař-číšník, svářeč, zedník, malíř, kadeřník a montér suchých staveb. Pro Věznici není problémem kurz pro odsouzené zajistit, ale získat na něj finanční prostředky (vnitřní informace Věznice Kuřim).

Jak již bylo zmíněno Věznice Kuřim má Školské vzdělávací středisko. V roce 2019 „ukončilo 13 žáků středního odborného učiliště úspěšně dva roky svého studia v oboru *Práce ve stravování*. Předsedkyně komise zhodnotila znalosti velmi pozitivně. Pět žáků prospělo s vyznamenáním. Všichni žáci budou zařazeni do jimi známého prostředí vězeňské kuchyně, kde část odborného výcviku v druhém ročníku již absolvovali“ (www.vscr.cz). V současné době poskytuje Školské vzdělávací středisko dva učební obory. Jedním z nich je práce ve stravování. Je to dvouletý učební obor, který je zakončen závěrečnou zkouškou. Závěrečná zkouška je složena z písemné části, praktické části a ústní částí. Druhým oborem je kuchař - číšník. Tento obor se také studuje dva roky. Od letošního září Věznice Kuřim bude zajišťovat pouze obor kuchař – číšník ve třech třídách. V těchto třídách studuje dohromady cca 60 odsouzených. Jejich počet se velmi často mění s ohledem na podmíněčné propuštění z výkonu trestu. Někteří žáci skončí z vlastních důvodů. Hlavním důvodem ukončení studia je náročnost studia. K závěrečným zkouškám se dostane cca 15 odsouzených z každého ročníku. Zatím všichni tyto zkoušky absolvovali úspěšně. Je to zejména díky tomu, že žáci mají schopnost obor dokončit. Každý rok jsou mezi žáky i vyznamenání. Minulý rok jich bylo 8 ze 14. Kuřimské Školské vzdělávací středisko používá Feuersteinovu instrumentální metodu. Je to aktivizační metoda, které se žáci účastní dobrovolně a má jim pomoci zlepšit

soustředění, najít si správné strategie k zvládnutí učiva atd. Mimo to se vzdělávají i v oblasti jazyků, zejména kurz českého jazyka, který probíhá pod vedením speciální pedagožky. Lekce českého jazyka využívají zejména cizinci. Převážně formou samostudia se mohou odsouzení naučit anglický, německý a francouzský jazyk (interní dokumenty Věznice Kuřim).

Kuřimská věznice nabízí mnoho vzdělávacích aktivit. Odsouzení si tak mohou vybrat, co by je nejvíce zajímalo a tím řádně splní program zacházení. Mezi tyto aktivity patří: Didaktické hry, Sebeobslužné aktivity, Společenská a předvýstupní příprava, Filmový klub, Aktuální světové dění, Český jazyk – základy gramatiky, Čtenářský kroužek, Německý jazyk pro začátečníky Dokumentární a filmový kroužek, Filmový kroužek, Historický a dokumentární kroužek, Sociálně-právní poradenství, Zpracování a úprava potravin, Španělština pro začátečníky, Kurz společenského minima – etika, Kroužek vaření, Nábožensky – historický kroužek, Počítačová gramotnost, Společenská výchova, Výpočetní technika, Základy anglického jazyka, Kroužek všeobecných znalostí a Český jazyk (interní dokumenty Věznice Kuřim).

Mimo vzdělávací aktivity také nabízí Věznice Kuřim i speciálně výchovné aktivity. Tyto aktivity probíhají individuální či skupinovou formou. O chod těchto aktivit se starají specialisté. Aktivitami speciálně výchovnými jsou: Komunitní setkání, Rozvoj kognitivních funkcí, „Změna nastane, když začneš vnímat sám sebe“, Výchova k rozvoji komunikačních dovedností, Reborn – řešení dluhové problematiky, Invisible wall Kuřim, Techniky pro cvičení a tvořivosti, Good-Lives Model, JOB CLUB, Sociálně právní a dluhové poradenství, Relaxační cvičení, Skupina Prevence relapsu, Individuální psychoterapie, FIE – Feuersteinovo instrumentální obohacování, Prevence kriminality, Večerní klub, Sociálně psychologický výcvik, Skupina setkání, Kroužek šití, Individuální terapie, Pracovní výchova, Absolventská skupina,

Relaxace a psychogymnastika, Denní komunita, Program 3Z, Terapeutická komunita, Sexuologická ordinace, Skupinový psychoterapie, Relaxace, Životopisná skupina, Přestupová skupina, Mimořádná skupina, Kurz duševní hygieny, Pohybová výchova (interní dokumenty Věznice Kuřim).

Zájmové aktivity jsou velmi populární především díky sportovnímu odvětví. Odsouzení mohou také využít vězeňskou knihovnu. Mohou také sledovat televizi a jednou za 14 dní se promítá video. Smyslem aktivit je u odsouzených rozšířit jejich dovednosti, schopnosti a znalosti. Aktivity především vedou k zaplnění volného času vězňů. K zájmovým aktivitám Věznice Kuřim se řadí: Cestopisný kroužek, Sportovní kroužek, Zájmový kroužek šachy, Nohejbal, Malý fotbal, Sportovní kroužek – běh – malá kopaná – nohejbal, Zahrádkářský kroužek, Rukodělný kroužek, Sportovní a pohybové aktivity, Výtvarný ateliér, Myslivecký kroužek, Rybářský kroužek, Rukodělná dílna, Filmový kroužek, Mandala, Šipky, Stolní tenis, Videokroužek, Pracovní výchova, Poslechový kroužek, Hudební kroužek, Atletický kroužek, Relaxační cvičení, Dokumentární kroužek, Fyzicky zátěžový program (interní dokumenty Věznice Kuřim).

Kuřimská Věznice svým odsouzeným zajišťuje také aktivity pracovní. Sebeobslužné aktivity, sebeobslužné činnosti a výcvik pracovních činností. Ve Věznici Kuřim je možné navštěvovat duchovní aktivity – Katechismus.

Věznice Kuřim je rozdělena do jednotlivých úseků. Nejvyšší pozici zde zastupuje ředitel věznice, dále 1. zástupce ředitele věznice a zástupce ředitele. Nezbytnou součástí je také asistentka ředitele. Ve věznici nalezneme také referenta společné státní správy a samosprávy, vedoucího oddělení vězeňské stráže, vedoucího oddělení výkonu trestu, vedoucího oddělení prevence a stížností, vedoucího ekonomického oddělení, vedoucího personálního oddělení, vedoucího oddělení správního, vedoucího oddělení logistiky,

vedoucího oddělení informatiky, vedoucího zdravotního oddělení, kaplana
a tiskovou mluvčí (www.vscr.cz).

5. Empirická část

Tato část je zaměřena na samotný výzkum ve Školském vzdělávacím středisku ve Věznici Kuřim.

5. 1 Cíl práce a výzkumné otázky

Cíl práce:

Hlavním cílem práce je zjistit, co vede odsouzené během výkonu trestu ke vzdělávání a jaké mají možnosti doplnění si vzdělání. Práce je rozdělena na oblasti týkající se formálního a neformálního vzdělávání.

Na druhou polovinu otázky jsem zjistila odpověď již v teoretické části.

Hlavní výzkumná otázka:

HVO: Co vede odsouzené během výkonu trestu ke vzdělávání?

Dílčí výzkumná otázka:

DVO 1: Proč odsouzení navštěvují Školské vzdělávací středisko?

DVO2: Proč odsouzení navštěvují jejich zvolené aktivity?

Tyto dílčí výzkumné otázky dopomůžou zjistit odpověď na hlavní výzkumnou otázku a naplnění cíle.

K naplnění cíle a zodpovězení otázek bude použita kvantitativní metoda. Podle Dismana (2002) je to kvalitní sociologický výzkum. Hlavním cílem je testování hypotéz. Pro testování hypotéz musíme získat informace z určitého vzorku populace. Pro bakalářskou práci jsem zvolila kvantitativní výzkum, protože chci zapojit všechny odsouzené, kteří se vzdělávají ve Školském vzdělávacím středisku.

5. 2 Popis výzkumného nástroje

Pro výzkum ve vězení je vhodné použít dotazníkové šetření. Disman (2007) uvádí, že je to velmi efektivní metoda, která může postihnout veliký počet respondentů při nízkých nákladech. Zachová se vysoká míra anonymity na rozdíl od rozhovorů. Rozhovory jsou také velmi časově náročné a není možné zachytit tak velké množství respondentů. Dále Disman (2002) uvádí, že dotazník je jednou z dotazovacích technik. Je to standardizovaná technika dotazování. Dotazník obsahuje v otázkách podněty a odpovědi bývají omezeny na kategorie. Vodák a Kucharčíková (2011) uvádí, že výhodou dotazníku jsou nízké náklady, ale nevýhodou může být nepochopení otázek a obtížné vyhodnocování otevřených otázek. Vytisknutý dotazník obsahuje informace, k čemu dotazník slouží a jednoduchý návod k vyplnění. Otázky jsou formulované jednoduše a srozumitelně. Dotazník má formu uzavřených a otevřených otázek. Převážně se zde vyskytují otázky s uzavřenými odpověďmi. U některých otázek je možnost zaškrtnutí více odpovědí. Některé otázky jsou dichotomické. První tři otázky se týkají spíše demografického uspořádání (věk, pokolikáté byl ve výkonu trestu a nejvyšší dosažené vzdělání). Následující otázky v sobě zahrnují motivaci, spokojenost a zvolení své nejoblíbenější aktivity. Odsouzení měli možnost i otevřených otázek. Mohli zde vyjádřit svůj stručný názor na dané téma.

5. 3 Předvýzkum

Znění otázek a porozumění jim bylo zjišťováno při předvýzkumu. Předvýzkum proběhl na vzorku šesti respondentů, kteří dotazník vyplnili. Předvýzkum proběhl před distribucí dotazníků do Věznice Kuřim, aby bylo zjištěno, zda jsou otázky srozumitelné a smysluplné. Při předvýzkumu nebyly zjištěny žádné problémy. Respondentům se jevil dotazník jako srozumitelný, časově nenáročný a jednoduše pochopitelný.

5. 4 Popis výzkumného vzorku a šetření

Respondenty tohoto dotazníku se stali odsouzení navštěvující Školské vzdělávací středisko ve Věznici Kuřim. Vytištěný dotazník obdrželi všichni studující. V období, distribuce dotazníku do vězení, bylo ve Školském vzdělávacím středisku 36 odsouzených.

Výzkumné šetření proběhlo od 15. 3. 2022 a bylo ukončen 23.3. 2022. Dotazník byl předán v tištěné podobě na bráně věznice. Vedoucí školského vzdělávacího střediska si dotazník přebíral a roznesl do tříd, kde ho odsouzení vyplnili. Podle získaných informací budou potvrzeny anebo vyvráceny stanovené hypotézy.

5. 5 Etika výzkumu

V úvodu dotazníku jsou základní informace o mně jako výzkumníkovi a dále informace, k čemu dotazník slouží a jak se získanými daty bude naloženo. Dotazník použitý v této bakalářské práci dbá na vysokou míru anonymity odsouzených. V žádném případě není odhalena identita respondentů výzkumu. Soukromí respondentů není narušeno více než je nutné. Věk respondentů je kategorizován. Data získaná dotazníkovým šetřením nebudou vydávány žádným dalším osobám. Výsledky dat se nespojují s žádnou konkrétní osobou. V žádném případě nesmí dotazník ublížit odsouzeným jak psychicky, tak fyzicky (Neuman 2003).

5. 6 Hypotézy

Bakalářská práce bude pracovat s těmito hypotézami:

Hypotéza č. 1:

Odsouzení navštěvují Školské vzdělávací středisko, aby po návratu do běžného života měli větší možnosti uplatnění na pracovním trhu.

Hypotéza č. 2:

Aktivity odsouzení navštěvují především z řádného plnění Programu zacházení.

Hypotéza č.3:

Nejoblíbenější volnočasové aktivity ve Věznici Kuřim jsou sportovního charakteru.

5.7 Dotazník

Dobrý den, jsem studentka oboru Andragogika – Sociologie. Prosím Vás o vyplnění tohoto dotazníku. Tento dotazník slouží jako základ pro moji bakalářskou práci. Tématem mé bakalářské práce je „Vzdělávání odsouzených ve výkonu trestu“. Dotazník je anonymní a výsledky dotazníku budou sloužit pouze pro vyhotovení bakalářské práce.

Návod k vyplnění: Zaškrtněte křížkem jednu, pokud nebude uvedeno více možností. U otevřených otázek prosím o stručný popis.

Moc děkuji za Vaše odpovědi.

1. Věk

- 18-25
- 26-35
- 36-45
- 46-55
- 56-65
- 66 a více

2. Po kolikáté jste ve výkonu trestu odnětí svobody?

- Poprvé
- Podruhé
- Více než dvakrát

3. Nejvyšší dosažené vzdělání

- Základní
- Vyučen – výuční list
- Středoškolské – maturitní vysvědčení
- Vysokoškolské

4. Školské vzdělávací středisko navštěvujete z důvodu:

- Osobní rozvoj
- Lepšího uplatnění na trhu práce po propuštění
- Jiné: _____

5. Jaký obor navštěvujete:

Práce ve stravování

Kuchař – číšník

6. Které z uvedených aktivit navštěvujete (zakroužkujte):

Aktivity vzdělávací:

Didaktické hry, Sebeobslužné aktivity, Společenská a předvýstupní příprava, Filmový klub, Aktuální světové dění, Český jazyk – základy gramatiky, Čtenářský kroužek, Německý jazyk pro začátečníky Dokumentární a filmový kroužek, Filmový kroužek, Historický a dokumentární kroužek, Sociálně-právní poradenství, Zpracování a úprava potravin, Španělština pro začátečníky, Kurz společenského minima – etika, Kroužek vaření, Nábožensky – historický kroužek, Počítačová gramotnost, Společenská výchova, Výpočetní technika, Základy anglického jazyka, Kroužek všeobecných znalostí, Český jazyk

Aktivity speciálně výchovné:

Komunitní setkání, Rozvoj kognitivních funkcí, „Změna nastane, když začneš vnímat sám sebe“, Výchova k rozvoji komunikačních dovedností, Reborn – řešení dluhové problematiky, Invisible wall Kuřim, Techniky pro cvičení a tvořivosti, Good-Lives Model, JOB CLUB, Sociálně právní a dluhové poradenství, Relaxační cvičení, Skupina Prevence relapsu, Individuální psychoterapie, FIE – Feuersteinovo instrumentální obohacování, Prevence kriminality, Večerní klub, Sociálně psychologický výcvik, Skupina setkání, Kroužek šití, Individuální terapie, Pracovní výchova, Absolventská skupina, Relaxace a psychogymnastika, Denní komunita, Program 3Z, Terapeutická komunita, Sexuologická ordinace, Skupinový psychoterapie, Relaxace, Životopisná skupina, Přestupová skupina, Mimořádná skupina, Kurz duševní hygieny, Pohybová výchova

Aktivity zájmové:

Cestopisný kroužek, Sportovní kroužek, Zájmový kroužek šachy, Nohejbal, Malý fotbal, Sportovní kroužek – běh – malá kopaná – nohejbal, Zahrádkářský kroužek, Rukodělný kroužek, Sportovní a pohybové aktivity, Výtvarný ateliér, Myslivecký kroužek, Rybářský kroužek, Rukodělná dílna, Filmový kroužek, Mandala, Šipky, Stolní tenis, Videokroužek, Pracovní výchova, Poslechový kroužek, Hudební kroužek, Atletický kroužek, Relaxační cvičení, Dokumentární kroužek, Fyzicky zátěžový program

Aktivity pracovní, duchovní:

Výcvik pracovních činností, Sebeobslužné činnosti, Sebeobslužné aktivity, Katechismus

7. Seřadte aktivity podle oblíbenosti (1- nejvíce oblíbené, 2- méně oblíbené, 3 -oblíbené, 4- neoblíbené, 5- nejméně oblíbené)

Vzdělávací aktivity
Speciálně výchovné aktivity
Zájmové aktivity
Pracovní aktivity
Katechismus

8. Pokud jste se rozhodli pro jakoukoliv aktivitu, co vás k tomu vede (možnost více odpovědí)

Trávení volného času
Získání nových informací
Prohloubení již nabytých informací
Protože tam šel kamarád
Získání nových zkušeností
Oblíbená činnost
Zlepšení psychického stavu
Zlepšení fyzického stavu
Rodina
Řádné plnění programu zacházení
Jiné: _____

9. Alespoň jednu aktivitu, které se účastníte ve vězení jste provozoval na svobodě?

Ano Ne

10. Kolik aktivit za týden navštěvujete

1 až 3 aktivit
4 až 6 aktivit
7 až 10 aktivit
11 a více aktivit

11. Vaše nejoblíbenější aktivity jsou:

12. Považujete nabídku aktivit za dostatečnou? Pokud ne, napište jaké nové aktivity by jste uvítali:

Ano Ne

Nové aktivity: _____

13. Domníváte se, že navštěvování aktivit vám bude prospěšné po propuštění?

Ano Ne

5.8 Výsledky výzkumu

Tato kapitola se zabývá výsledky kvantitativního výzkumu. První tři grafy se týkají demografických údajů. Další graf se zabývá odpovědí na DVO1. Pátý graf v pořadí porovná, který z oborů je více navštěvován. Další série grafů se zabývá neformálním vzděláváním a odpovídá na DVO2.

Dotazníkového šetření se zúčastnili odsouzení v těchto věkových kategoriích.

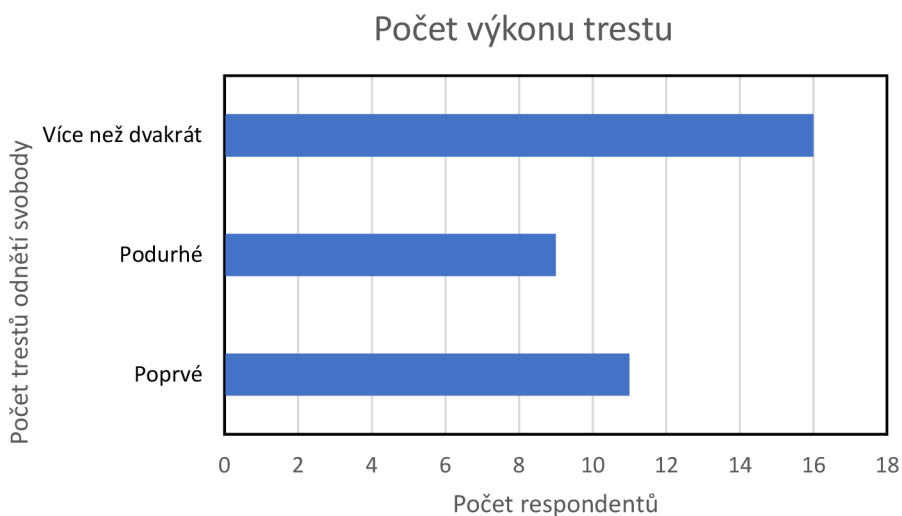
Graf č. 1: Věková skupina respondentů

Zdroj: Vlastní zpracování dat získaných dotazníkovým šetřením rok 2022

Nejpočetnější věkovou skupinou respondentů v tomto výzkumu byla věková skupina 26-35 let. Tato skupina tvořila celkem 14 respondentů, což činí 38,9 %. Druhou nejpočetnější skupinou se stala skupina ve věku 36-45 let. Z grafu vyplývá, že žádný odsouzený nad 66 let nenavštěvuje Školské vzdělávací středisko.

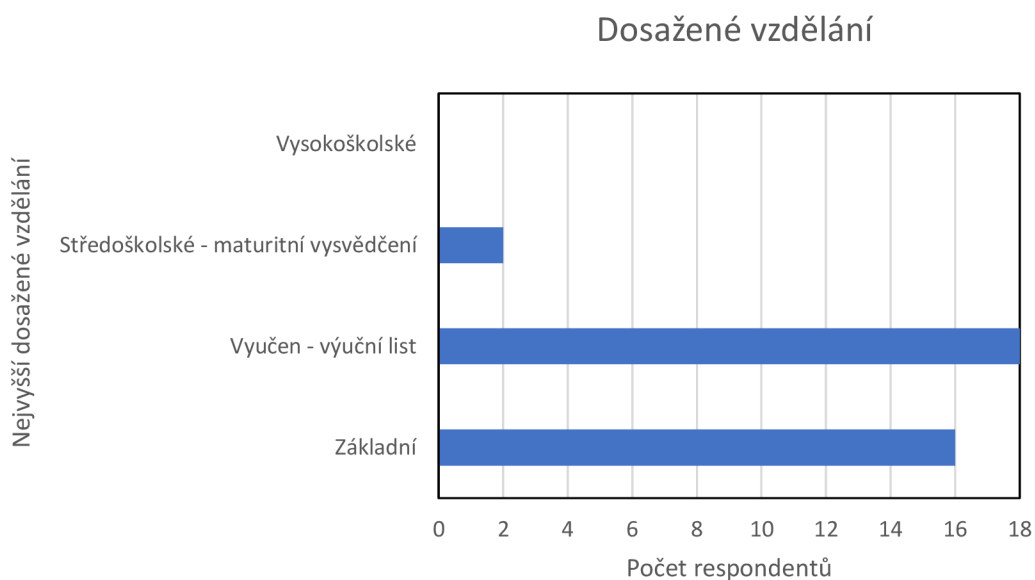
Graf č. 2: Počet výkonu trestu

Zdroj: Vlastní zpracování dat získaných dotazníkovým šetřením rok 2022

Z grafu číslo 2 vyplývá, že 44,4 % respondentů bylo ve výkonu trestu více než dvakrát. Podruhé ve výkonu trestu bylo 25 % respondentů. 30,6 % respondentů jsou ve výkonu trestu poprvé.

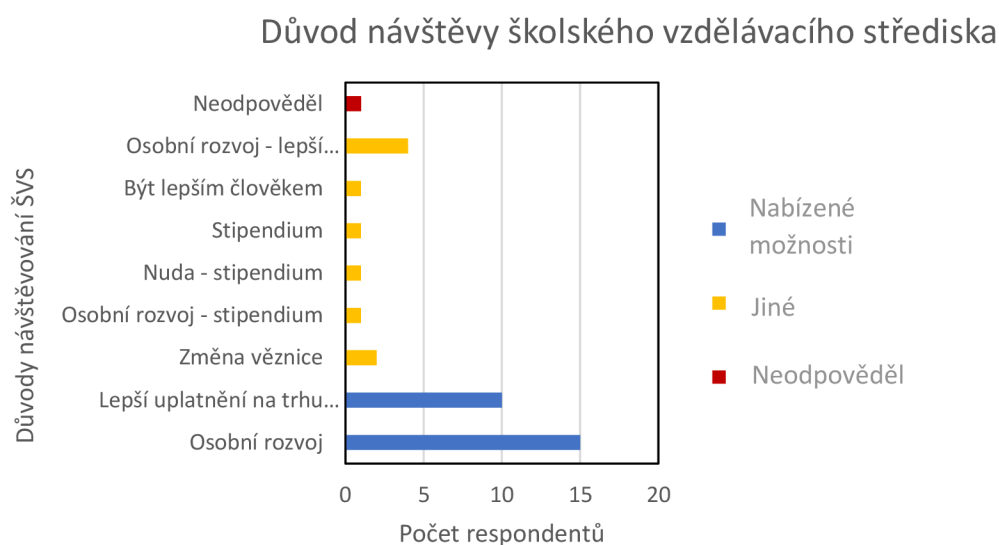
Graf č. 3: Dosažené vzdělání

Zdroj: Vlastní zpracování dat získaných dotazníkovým šetřením rok 2022

Graf číslo 3 představuje nejvyšší dosažené vzdělání. Nejčastější dosažené vzdělání respondentů je vzdělání s výučním listem, které činí 18 respondentů. Druhým nejčastějším typem vzdělání je vzdělání základní, které má dokončeno 16 respondentů. Středoškolské vzdělání mají dokončeno pouze 2 respondenti.

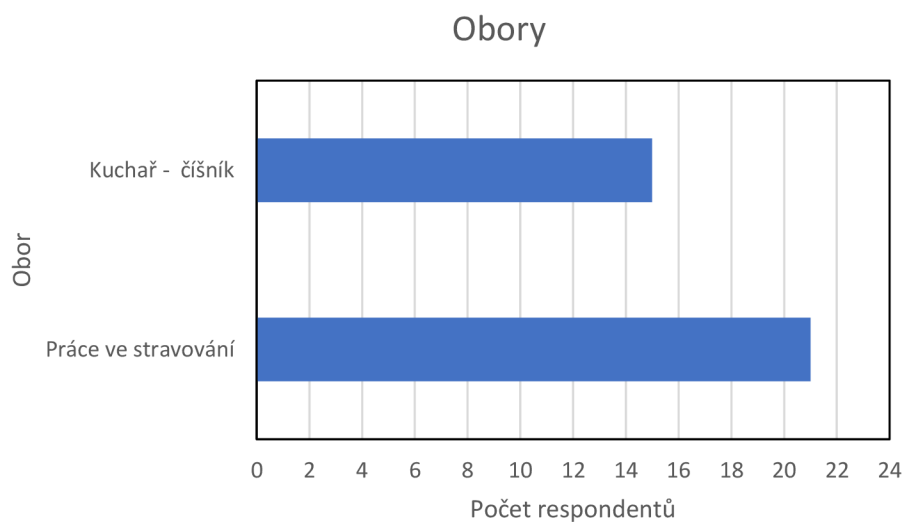
Graf č. 4: Důvod návštěvy školského vzdělávacího střediska

Zdroj: Vlastní zpracování dat získaných dotazníkovým šetřením rok 2022

Graf číslo 4 odpovídá na DVO1. Respondenti měli na výběr ze tří možností, a to osobní rozvoj, lepší uplatnění na trhu nebo otevřenou odpověď. První variantu Osobní rozvoj zvolilo 15 respondentů (41,7 %). Druhou možnost Lepší uplatnění na trhu práce vybralo 10 vězňů (27,8 %). Na tuto otázku jeden respondent neodpověděl. Zbýlých 10 respondentů zvolilo odpověď jinou. Respondenti odpovídali kombinací osobního rozvoje a lepším uplatněním na trhu práce, změna věznice, osobní rozvoj a stipendium, nuda a stipendium, stipendium, být lepším člověkem. Pokud respondenti v této otázce zvolili dvě možnosti, je odpověď považována za jinou. Ze zadání plynulo, že odpověď měla být pouze jedna.

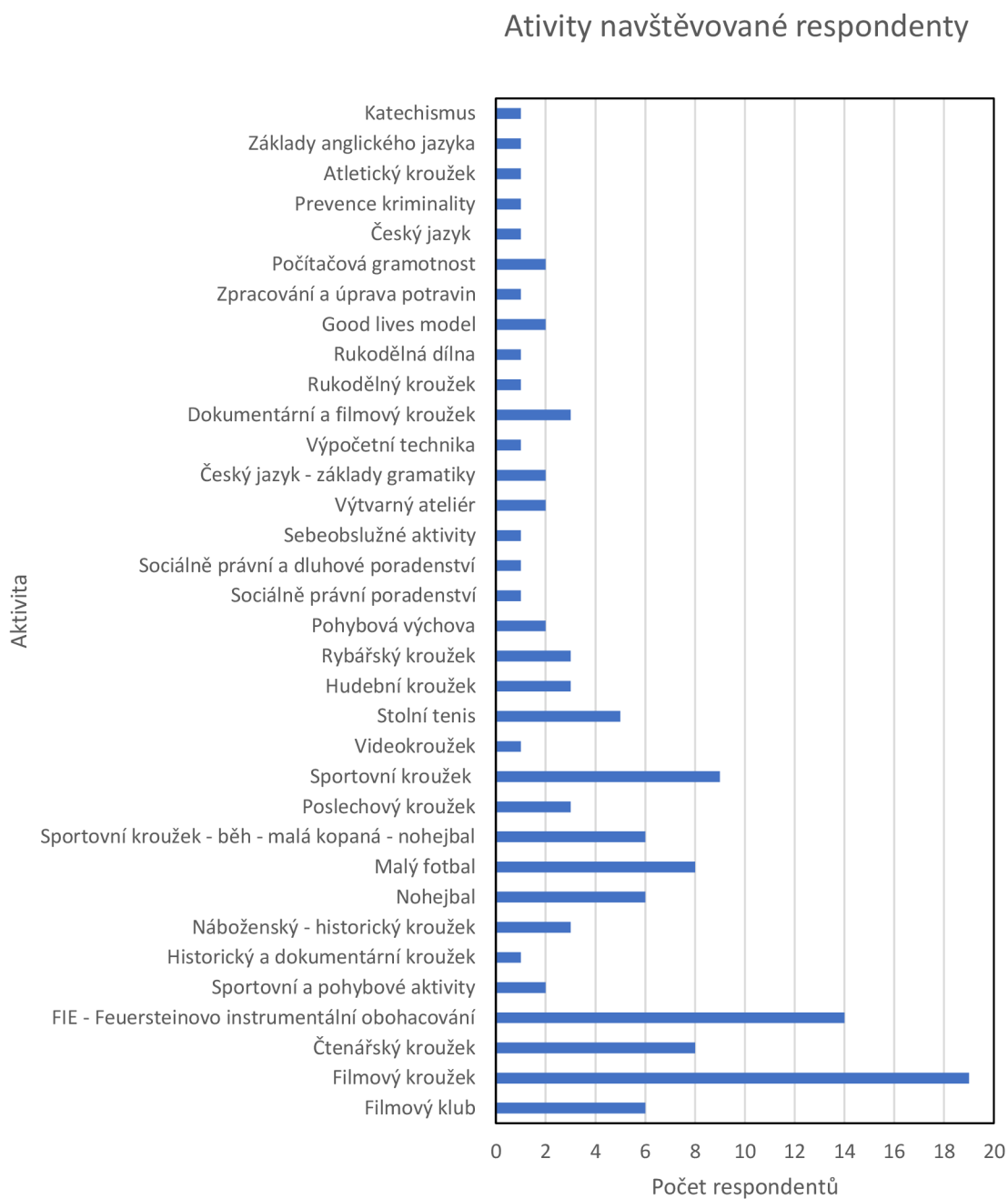
Graf č. 5. Obor

Zdroj: Vlastní zpracování dat získaných dotazníkovým šetřením rok 2022

Z grafu číslo 5 lze vyčíst, že 21 odsouzených, to je 58,3 % navštěvuje obor Práce ve stravování. Zbýlých 41,7 % navštěvuje obor Kuchař - číšník.

Graf č. 6: Aktivity navštěvované respondenty

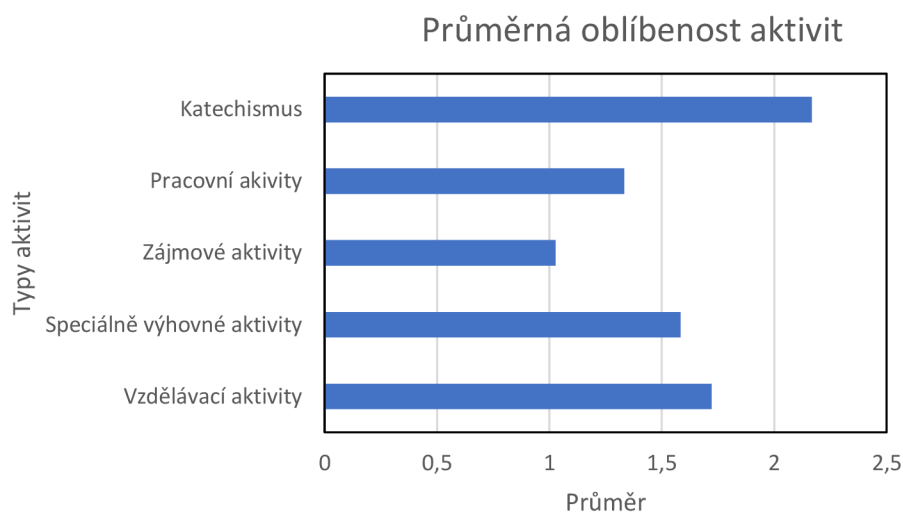

Zdroj: Vlastní zpracování dat získaných dotazníkovým šetřením rok 2022

Věznice Kuřim nabízí svým odsouzeným velký výběr aktivit. Některé z nabízených aktivit respondenti nevyužívají, proto se v grafickém znázornění neobjevují. Odsouzení, kteří navštěvují Školské vzdělávací středisko, nejčastěji navštěvují Filmový kroužek (19 respondentů), Feuersteinovo instrumentální

obohacování (14 respondentů) a Sportovní kroužek (9 respondentů). Mezi další oblíbené aktivity se řadí Čtenářský kroužek, Malý fotbal, Filmový klub, Sportovní kroužek -běh – malá kopaná – nohejbal, Nohejbal a Stolní tenis.

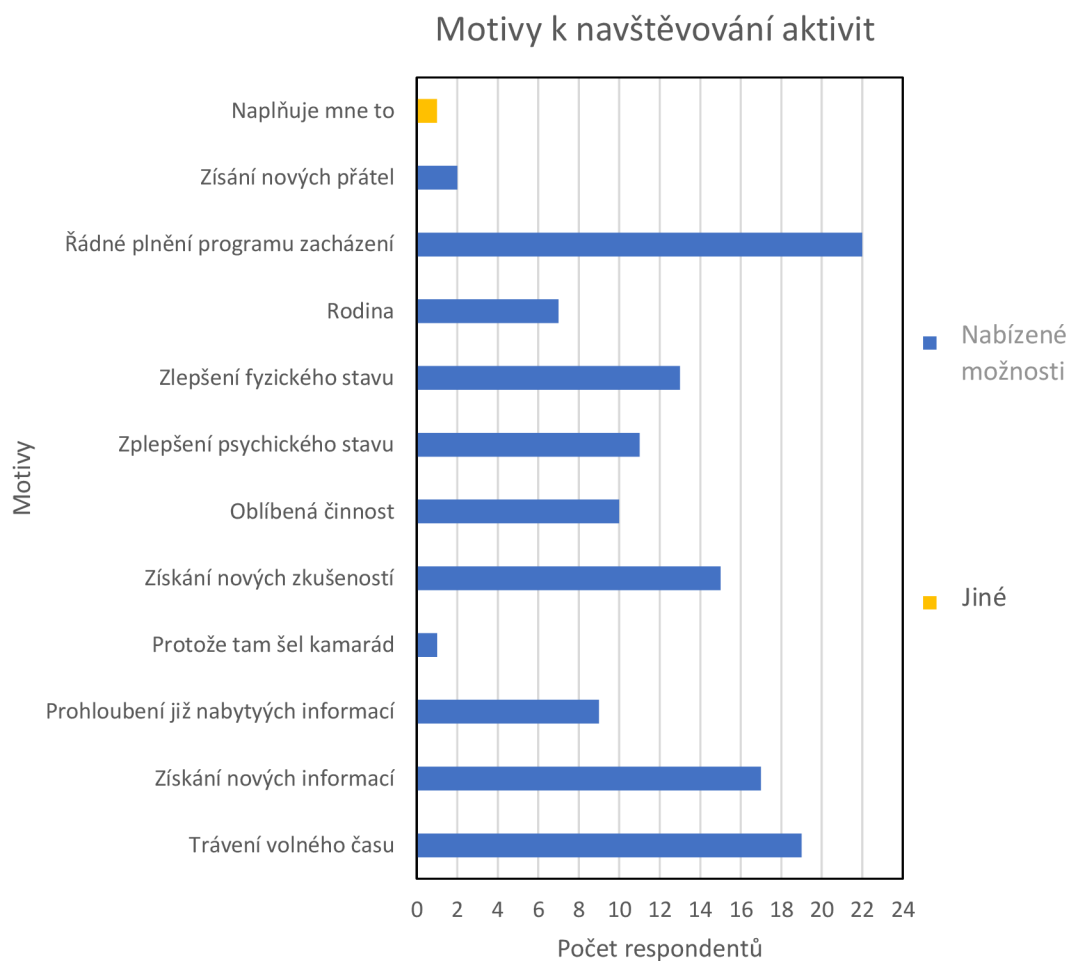
Graf č. 7: Průměrná oblíbenost aktivit

Zdroj: Vlastní zpracování dat získaných dotazníkovým šetřením rok 2022

V grafu číslo 7 znázorňuje oblíbenost aktivit, které věznice nabízí. V dotazníku měli respondenti seřadit aktivity podle oblíbenosti 1 – nejvíce oblíbené, 5 – nejméně oblíbené. Odpovědi byly zprůměrovány. Průměry byly přeneseny do grafu. Nejoblíbenější aktivitou jsou Zájmové aktivity, druhou nejoblíbenější aktivitou jsou Pracovní aktivity, třetí nejoblíbenější aktivitou jsou Speciálně výchovné aktivity, předposlední jsou Aktivity vzdělávací a nejmenší oblibu mají odsouzení v Katechismu.

Graf č. 8: Motivy k navštěvování aktivit

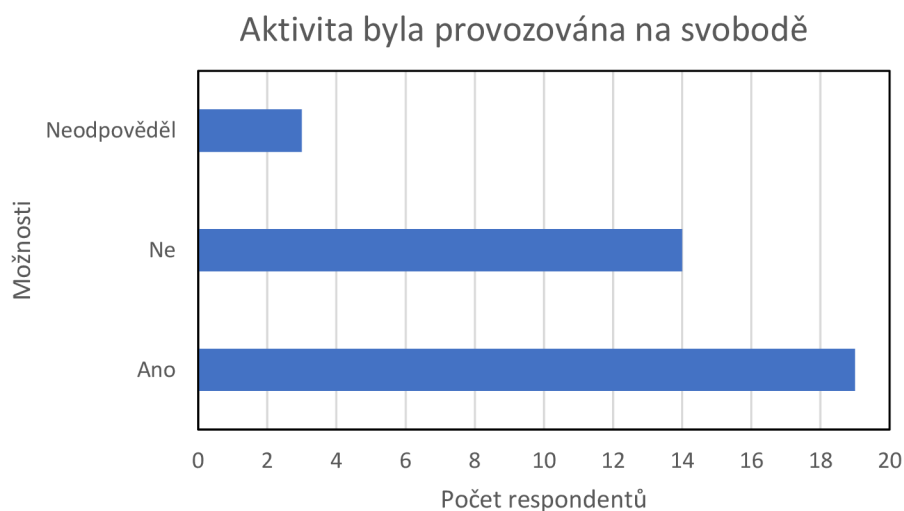

Zdroj: Vlastní zpracování dat získaných dotazníkovým šetřením rok 2022

Graf číslo 8 odpovídá na DVO2. Na tuto otázku mohli zvolit více než jednu odpověď nebo odpovědět jinak. Nejčastějším důvodem navštěvování aktivit je Řádné plnění programu zacházení. Z tohoto důvodu navštěvuje aktivity 22 z 36 odsouzených (61,1 %). Druhým častým důvodem je využití volného času, 52,8 % uvedlo právě tento důvod. Možnost Získávání nových informací zvolilo 17 respondentů (47,2 %). Dále se také objevovala možnost Získání nových zkušeností, kterou zvolilo 15 dotazovaných, následovala možnost Zlepšení fyzického stavu se 13 odpověďmi. Zlepšení psychického stavu zaškrtno 11 osob, Oblíbenou činnost 10, Prohloubení již nabytých informací 9. Jako motiv pro plnění aktivit zvolilo rodinu 7 jedinců.

2 dotazovaní navštěvují aktivity proto, aby získali nové přátele. Jeden respondent navštěvuje aktivity z důvodu, protože tam šel kamarád. Na otázku jiné odpověděl pouze jeden respondent, jako důvod uvedl Naplňuje mne to.

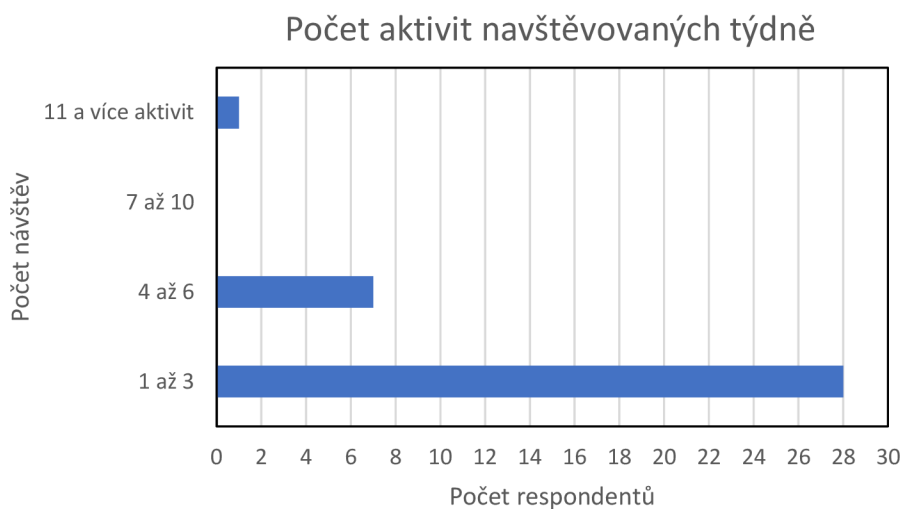
Graf č. 9: Aktivita byla provozována na svobodě

Zdroj: Vlastní zpracování dat získaných dotazníkovým šetřením rok 2022

Tento graf odpovídá na DVO2. Pokud odsouzený na svobodě provozoval aktivitu, kterou věznice nabízí a aktivně se jí účastní, zvolil si odpověď Ano. Odpověď Ano, byla zvolena celkem 19x. Odpověď Ano tvoří 52,8 %. Pokud odsouzený na svobodě aktivitu neprovozoval, zvolil odpověď Ne. Odpověď Ne byla zvolena 14x. Na tuto otázku neodpověděli 3 respondenti.

Graf č. 10: Počet aktivit navštěvovaných týdně

Zdroj: Vlastní zpracování dat získaných dotazníkovým šetřením rok 2022

Graf číslo 10 zjišťuje, kolik aktivit respondenti za týden navštěvují. Respondenti nejčastěji odpovídali, že navštěvují 1 až 3 aktivity týdně. Četnost této odpovědi byla 28. Respondenti, kteří navštěvují 4 až 6 aktivit týdně tvoří 19,4 %. Pouze jeden respondent navštěvuje 11 a více aktivit týdně.

Tabulka č. 1: Nejoblíbenější aktivity

Nejoblíbenější aktivity	Počet odpovědí
Filmový kroužek	8
Sport	6
FIE	5
Čtení	5
Malý fotbal	5
Rybářský kroužek	3
Sportovní kroužek	2
Poslechový kroužek	2
Atletika	2
Knihovna	2
Výtvarný ateliér	2
Nohejbal	2
Stolní tenis	2
Rukodělná dílna	1
Good lives model	1
Nohejbal	1
Šachy	1
Spánek	1
Masturbace	1
Výtvarný kroužek	1
Běh	1
PC	1
Sebeobslužné aktivity	1
Čtenářský kroužek	1
Cvičení	1
Praxe	1
Nebýt ve výkonu trestu	1
TV	1
Nábožensky - historický kroužek	1

Zdroj: Vlastní zpracování dat získaných dotazníkovým šetřením rok 2022

Otázka číslo 11 byla otevřená a respondenti mohli napsat více odpovědí. Nejčastější oblíbenou aktivitou se stal Filmový kroužek, který zvolilo 8 jedinců. Druhou nejoblíbenější aktivitou se stal Sport, který napsalo 6 odsouzených. 5 hlasů dostaly tyto aktivity: FIE, Malý fotbal a Čtení. Rybářský kroužek jako nejoblíbenější aktivitu si zvolili 3 odsouzení. Ostatní aktivity získali pouze 1 nebo 2 hlasy.

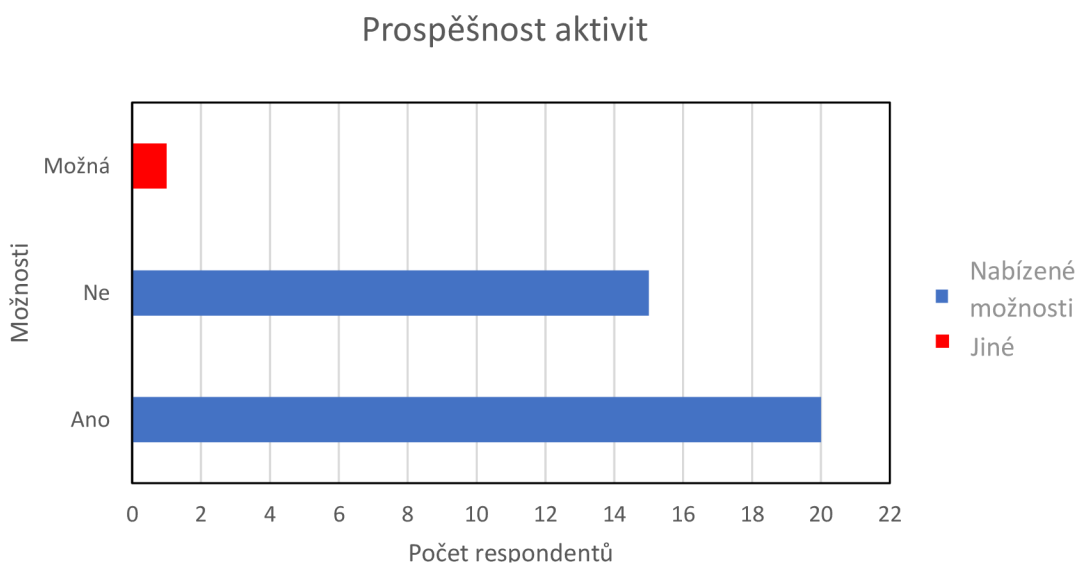
Tabulka č. 2: Dostatečnost nabídky aktivit

Dostatečnost nabídky aktivit		
Ano		24
Ne		12
Jiné	Vzdělávání v oblasti informatiky	2
	Cizí jazyky	3
	Posilovna	2
	Basketbal	1
	Hraní automatů	1
	Aktivita k zamyšlení a nápravě odsouzených, umožňující lepší začlenění do společnosti po propuštění	1
	Španělština	1

Zdroj: Vlastní zpracování dat získaných dotazníkovým šetřením rok 2022

Tabulka číslo 2 zobrazuje výsledky na otázku, zda považují nabídku aktivit za dostatečnou. Odsouzení mohli vybrat z odpovědí Ano nebo Ne, pokud zvolili odpověď Ne, měli napsat, jaké nové aktivity by uvítali. Odpověď Ano zvolilo 24 respondentů, což činí 66,7 %. Odpověď ne zvolilo 33,3 % osob. Jako nové aktivity by odsouzení uvítali Vzdělávání v oblasti informatiky, Cizí jazyky, Posilovnu, Basketbal, Hraní automatů, Aktivitu k zamyšlení a nápravě odsouzených, umožňující lepší začlenění do společnosti po propuštění a Španělštinu.

Graf č. 11. Prospěšnost aktivit

Zdroj: Vlastní zpracování dat získaných dotazníkovým šetřením rok 2022

Graf číslo 11 uvádí prospěšnost aktivit po propuštění. 20 jedinců se domnívá, že navštěvování aktivit jim bude po propuštění prospěšné. Odpověď Ne zvolilo 15 respondentů, ti se domnívají, že jim aktivity po propuštění prospěšné nebudou. Jeden respondent uvedl svoji vlastní možnost.

5.9 Vyhodnocení hypotéz

Tato kapitola ověřuje pravdivost stanovených hypotéz s výsledky dotazníku.

Hypotéza č. 1:

Odsouzení navštěvují Školské vzdělávací středisko, aby po návratu do běžného života, měli větší možnost na pracovním trhu.

Tato hypotéza nebyla potvrzena. Dle výzkumu respondenti nejčastěji volili jako důvod navštěvování školského vzdělávacího střediska možnost osobního rozvoje. Avšak tato možnost byla zvolena pouze ze 41,7 %.

Hypotéza č. 2:

Aktivity odsouzení navštěvují především z řádného plnění Programu zacházení.

Tato hypotéza byla výzkumem potvrzena. Řádné plnění programu zacházení zvolilo jako možnost, proč navštěvují aktivity 22 z 36 dotazovaných. Jako druhý nejčastější důvod respondenti uváděli trávení volného času.

Hypotéza č.3:

Nejoblíbenější volnočasové aktivity ve Věznici Kuřim jsou sportovního charakteru.

Třetí hypotéza byla výzkumem vyvrácena. Sporty obecně jsou jednou z nejoblíbenějších aktivit (nohejbal, fotbal, stolní tenis), avšak filmový kroužek zvolilo více respondentů.

Závěr

Bakalářská práce se věnuje, jak je již uvedeno v úvodu, vzdělávání odsouzených ve výkonu trestu. Cíl této práce byl naplněn a bylo zjištěno, že se odsouzení mají možnost vzdělávat jako formálně tak neformálně. Formální vzdělání si mají možnost odsouzení doplnit ve vybraných věznicích, kde je Školské vzdělávací středisko nebo kde nabízí odsouzeným možnost individuálního vzdělávacího plánu. V individuálních případech si lze dokončit ve výkonu trestu i vysokoškolské vzdělání. Školská vzdělávací střediska poskytují možnost odsouzeným doplnit si vzdělání v odborných předmětech a tím si mohou doplnit své vzdělání o výuční list. Věznice Kuřim nabízí obor práce ve stravování a kuchař – číšník. Dle dotazníkového šetření, které bylo distribuováno mezi vězně navštěvující Školské vzdělávací středisko bylo nejčastějším důvodem navštěvování formálního vzdělání osobní rozvoj. Obor, který je mezi vězni více navštěvovaný je práce ve stravování.

Možnosti neformálního vzdělávání jsou ve věznicích obecně mnohem dostupnější než formální vzdělávání. Věznice Kuřim nabízí odsouzeným aktivity, které jsou rozděleny na aktivity vzdělávací, aktivity speciálně výchovné, aktivity zájmové a aktivity pracovní. Každá z těchto aktivit má pod sebou mnoho kroužků. Odsouzení tedy mají možnost vybrat si, která činnost by je nejvíce bavila. Nejčastějším důvodem navštěvování těchto aktivit je řádné plnění programu zacházení. Dalšími často se objevujícími motivy bylo využití jejich volného času a získání nových informací. Odsouzeným ve Školském vzdělávacím středisku Kuřim chybí nejvíce jazykové kroužky a kroužky s PC. Všechny tyto aktivity ve vězení zařizují odborní pracovníci.

Seznam literatury

BAJCURA, L. (1999). *Práva vězně: od vazby po propuštění z trestu odnětí svobody*. Vyd. 1. Praha: Grada.

BIEDERMANOVÁ, E., & PETRAS, M. (2011). *Možnosti a problémy resocializace vězňů, účinnost programů zacházení*. (Vyd. 1.) Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci.

ČERNÍKOVÁ, V. (2008). *Sociální ochrana: terciární prevence, její a limity*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk.

ČERNÍKOVÁ, V. a MAKARIUSOVÁ, V. (1997). *Úvod do penologie*. Praha: Sociálně - právní institut.

ČERNÍKOVÁ, V., MAKARIUSOVÁ, V. a SEDLÁČEK, V. (1998). *Sociální ochrana*. (2. upr. vyd.) Praha: Policejní akademie.

DISMAN, M. (2000). *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele* (3. vyd). Praha: Karolinum.

DISMAN, M. (2002). *Jak se vyrábí sociologická znalost* (3. vyd.). Praha: Karolinum.

DISMAN, M. (2007). *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. Praha: Karolinum.

DOČKALOVÁ, J. (2007). *Neformální vzdělávání – moderní termín nebo fungující koncept?*. Praha: Karolinum.

FISCHER, S. (2006). *Etopedie v penitenciární praxi*. Ústí n. Labem: Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem.

HÁLA, J. (2005). *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií.

HÁLA, J. (2006). *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. (2., dopl. vyd.) České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií.

- MAŘÁDEK, V. (2003). *Výkladový slovník penologie*. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta.
- MAŘÁDEK, V. (2005). *Vězeňství*. (Vyd. 1.) Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta.
- MEZNÍK, J., KALVODOVÁ, V., & KUČTA, J. (1995). *Základy penologie*. (Vyd. 1.) Brno: Vydavatelství Masarykovy univerzity.
- MÜHLPACHR, P. (2010). *Andragogika*. Brno: Institut mezioborových studií.
- NEUMAN, LAWRENCE, W. (2003): *Social Research Methods. Qualitative and Quantitative Approaches*. (5th Ed.) Boston: Allyn and Bacon.
- PALÁN, Z. (2002). *Lidské zdroje*. (1.vyd.) Praha: Academia.
- POPELKA, J. (2011). *Penologie*. (1. vyd.) Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., & MAREŠ, J. (2013). *Pedagogický slovník*. (6.,aktualiz. a rozš. vyd.) Praha: Portál.
- RABUŠICOVÁ, M.; RABUŠIC, M. (2008). *Dospělí ve formálním vzdělávání. In Učíme se po celý život: o vzdělávání dospělých v České republice*. (Vyd. 1.) Brno: Masarykova univerzita.
- RASZKOVÁ, T., & HOFERKOVÁ, S. (2013). *Kapitoly z penologie I*. (Vyd. 1.) Hradec Králové: Gaudeamus.
- SOCHŮREK, J. (2007). *Kapitoly z penologie*. (Vyd. 1.) Liberec: Technická univerzita v Liberci.
- SVATOŠ, R. (2010). *Kriminologie ve světle nového trestního zákoníku*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií.
- VANTUCH, P. (1982). *Aktuální otázky postpenitenciární péče*. (Vyd. 1.) Brno: Universita J.E. Purkyně v Brně.

Internetové zdroje

Akademie VS ČR. Obecný postup. [online]. Copyright © 2022 Vězeňská služba České republiky [cit. 13.01.2022]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/akademie-vs-cr/sekce/obecnypostup>

Generální ředitelství. Základní informace. [online]. Copyright © 2022 Vězeňská služba České republiky [cit. 13.01.2022]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/sekce/zakladni-udaje>

Organizační jednoty. Věznice Kuřim. [online]. Copyright © 2022 Vězeňská služba České republiky [cit. 13.01.2022]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-kurim>

Střední odborné učiliště. Školská vzdělávací střediska. [online]. Copyright © 2022 Vězeňská služba České republiky [cit. 13.01.2022]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/stredni-odborne-uciliste/sekce/skolska-vzdelavaci-strediska>

Vyhláška č. 345/1999 Sb. Vyhláška Ministerstva spravedlnosti, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody. [online]. © AION CS, s.r.o. 2022 Zákony pro lidi [cit. 20.03.2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-345>

Zákon č. 435/2004 Sb. Zákon o zaměstnanosti. [online]. © AION CS, s.r.o. 2022 Zákony pro lidi [cit. 20.03.2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-435/zneni-20220201#f2610946>

ZELINKOVÁ, P. (2015). *Vzdělávání odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody ve Věznici Kuřim*. (Brno 2015). Bakalářská práce. Masarykova Univerzita, Filozofická fakulta, Ústav pedagogických věd. Dostupné z: [bakalarska_prace_Archive \(1\).pdf](#)